

Bez názvu

Obchodní podíl, který zakládá účast na společnosti, představuje pro jeho majitele komplex práv a povinností jednotlivě od sebe neoddělitelných. Nelze tedy například oddělit a převést na jinou osobu právo podílu na zisku, obdobně jako tomu je u akcií (§ 156a ObchZ). Domnívám se však, že je možné převést podíl na zisku poté, co o něm rozhodla valná hromada smlouvou o postoupení pohledávky. Míru účasti společníka na společnosti určuje kvantitativní stránka obchodního podílu. V českém právním řádu se obchodní podíl považuje za jinou majetkovou hodnotu. Protože není věcí, jako tomu bylo v době platnosti obecného občanského zákoníku, nelze v této souvislosti mluvit o vlastnictví obchodního podílu, ale o majitelství. I když obchodní podíl má mnoho společných znaků s akcií, nalezneme i rozdíly. Jedním z nich je, že soudy, na základě zákonného ustanovení o tom, že se na akcii použije ustanovení pro věci movité, zařadily akcie do předmětu vlastnictví. Mluvíme tedy o vlastníku akcie a majiteli obchodního podílu, ačkoliv jak akcie, tak obchodní podíl představují komplex práv a povinností. Na základě podobnosti obchodního podílu a akcie se domnívám, že lze vztáhnout nálezy Ústavního soudu ohledně ochrany vlastnického práva akcionáře i na ochranu majitele obchodního podílu. Vlastníci akcií i majitelé obchodních podílů nepožívají stejnou právní ochranu jako vlastníci jiného majetku z důvodu kapitálové účasti ve společnosti, která je proměnlivá v závislosti na mnoha tržních faktorech. V důsledku zařazení obchodního podílu pod pojem jiná majetková hodnota a chybějícího ustanovení o použití ustanovení o věcech movitých, vznikají v praxi problémy ohledně možnosti či nemožnosti vztažení zákonných ustanovení, týkajících se věcí movitých, i na obchodní podíl. Soudní judikatura proto odpovídá na mnoho otázek, například zda lze vydržet obchodní podíl, zda lze zřídit předkupní právo k obchodnímu podílu, zda lze nabýt obchodní podíl od neoprávněné osoby, atd. Některé otázky nebyly dosud judikaturou zodpovězeny. Převodem obchodního podílu dochází ke změně jeho majitele a ke změně ve složení společnosti. Lze převést celý obchodní podíl, tak i jeho část. Ačkoliv obchodní zákoník nehovoří o převodu části obchodního podílu, lze tento závěr dovozovat jednak z ustanovení o rozdělení obchodního podílu a jednak argumentem ad minor ad maius.

I převod části obchodního podílu musí vyhovovat § 115 ObchZ a ustanovením společenské smlouvy.

Vrchní soud v Praze připustil vzájemný převod obchodních podílů, tedy směnu. Ani pro směnu neplatí žádná výjimka, musí tak být dodržena zákonná pravidla převodu obchodního podílu a pravidla obsažená ve společenských smlouvách společností, o jejichž převody obchodních podílů jde.

Převody obchodních podílů se odvíjejí od ustanovení společenské smlouvy, která buď povoluje, zakazuje anebo podmiňuje převody na jiné společníky či na třetí osoby.

V tomto lze spatřovat osobní prvek společnosti. Společníci prostřednictvím společenské smlouvy mluví do vnitřní struktury společnosti. Výjimkou je jednočlenná společnost, jediný společník může převést obchodní podíl bez ohledu na ustanovení zakladatelské listiny.

Bez názvu

Společenská smlouva může podmínit převod obchodního podílu souhlasem valné hromady, popř. jiného orgánu společnosti či všech společníků. Z právní úpravy nevyplývá, zda musí jít o souhlas předchozí nebo zda postačí souhlas následný. Judikatura k tomuto uzavírá, že není-li předepsán společenskou smlouvou souhlas předchozí, postačí souhlas následný. Nedodržení předepsaného předchozího souhlasu bude mít za následek neplatnost smlouvy, zatímco souhlas u něhož není stanoveno, že musí být předchozí, má za následek pouze neúčinnost smlouvy. Stejný závěr platí i pro případy, kdy je souhlas určitého orgánu požadován zákonem.

Valná hromada uděluje souhlas k převodu obchodního podílu, nikoliv k uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu. Pokud ale bude ve společenské smlouvě stanoveno, že společník je povinen předložit valné hromadě k nahlédnutí smlouvu o převodu obchodního podílu, bude tak muset učinit. Na udělení souhlasu není právní nárok.

Smlouva o převodu obchodního podílu je upravena jako samostatný smluvní typ v § 115 odst. 3 ObchZ. Jejimi podstatnými částmi, které požaduje obchodní zákoník a jejichž

nedostatek má za následek absolutní neplatnost smlouvy, jsou písemná forma, úředně

ověřené podpisy smluvních stran a prohlášení o přistoupení ke společenské smlouvě, popř.

stanovám. Judikatura doplnila podstatné části smlouvy o určení úplatnosti či bezúplatnosti

převodu obchodního podílu.

Z judikatury však vyplývají mnohé další zajímavé a především podstatné závěry.

Judikatura konstatovala, že i pro odstoupení od smlouvy a odvolání účinků odstoupení je

nutná písemná forma s úředně ověřenými podpisy. Stejně tak to platí pro udělení souhlasu

s odvoláním účinků odstoupení od smlouvy. Smlouvu o převodu obchodního podílu může

uzavřít zmocněnec, judikatura dovodila, že v rámci zajištění právní jistoty je nezbytné, aby

i podpisy na plné moci k uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu byly úředně

ověřeny. Domnívám se, že tento závěr je nutné vztáhnout i na případ odstoupení od

smlouvy a odvolání účinků odstoupení, je-li činěno zmocněncem.

Prohlášení o přistoupení ke společenské smlouvě je nezbytnou náležitostí smlouvy

při převodu obchodního podílu na třetí osobu. Nejvyšší soud ČR vztáhl tento požadavek i

na případy převodu od jediného společníka. Prohlášení nemusí být součástí smlouvy,

postačí, bude-li přílohou smlouvy a na přílohu bude ve smlouvě odkázáno. Tento nedostatek nelze zhojit následně dodatkem ke smlouvě. Kupuje-li tatáž osoba v téže

společnosti několik obchodních podílů, postačí, přistoupí-li ke společenské smlouvě, popř.

stanovám v první ze smluv o převodu obchodního podílu. Učiní-li ale prohlášení o přistoupení ke společenské smlouvě až v některé z následujících smluv, nemůže

toto prohlášení zhojit neplatnost smluv předešlých.

Z požadavku určitosti právního úkonu Nejvyšší soud ČR dovodil nezbytnost stanovení úplatnosti či bezúplatnosti převodu obchodního podílu ve smlouvě.

Půjde-li o úplatný převod, musí být buď jasně stanovena kupní cena nebo způsob jejího určení. Je

možné, aby ve smlouvě účastníci ujednali úplatnost převodu a kupní cenu stanovili

v příloze ke smlouvě, na kterou bude odkázáno a bude existovat v době uzavření

Bez názvu

smlouvy.

Nelze vyloučit, že si smluvní strany ve smlouvě sjednají jinou výši kupní ceny nežli

tu, kterou si skutečně dohodly. V takovém případě půjde o simulovaný právní úkon, který

bude pro nedostatek vážnosti projevu vůle neplatný. Platným bude zastřený právní úkon,

ale jen za podmínky, že bude odpovídat vůli subjektů a bude splňovat náležitosti stanovené

zákonem pro smlouvu o převodu obchodního podílu.

S kupní cenou obchodního podílu souvisí zákonem stanovený zákaz finanční asistence společnosti při nabývání jejích obchodních podílů. Tento zákaz není porušen,

jestliže společnost zprostředkuje úhradu kupní ceny za obchodní podíl.

Ve smlouvě o převodu obchodního podílu se mohou objevit vedlejší ujednání, jako například doba splatnosti kupní ceny, smluvní pokuta, prohlášení a záruky

prodávajícího,

předkupní právo, právo zpětné koupě nebo výhrada zpětného prodeje, výhrada vlastnictví,

atd.

Prohlášení a záruky prodávajícího se vyskytují zejména v akvizičních smlouvách.

Je to určitý prostředek ochrany kupujícího, neboť prodávající prohlašuje, že veškeré

dokumenty a informace předané nebo sdělené jsou pravdivé, úplné, správné a nejsou

zavádějící. Na nepravdivé prohlášení se pohlíží jako na uvedení v omyl, jehož důsledkem

je relativní neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu. V praxi se lze setkat s tím,

že smluvní strany prohlášení a záruky podřídí anglickému právu. Důvod je jediný, jejich

porušení má za následek vznik práva na náhradu škody a práva na odstoupení od smlouvy.

Protože nabyvatel koupil obchodní podíl s určitým záměrem do budoucna, bylo by pro

něho nevýhodné jej z důvodu relativní neplatnosti ztratit.

S ujednáním si práva zpětné koupě nebo výhrady zpětného prodeje vyvstává řada otázek, které pramení zejména z toho, že tyto instituty jsou upraveny v

občanském

zákoníku a že jejich právní úprava je strohá. Smluvní strany by si měly v rámci sjednání

některého z těchto práv vyřešit i otázky týkající se zhodnocení a znehodnocení obchodního

podílu a vrácení kupní ceny.

Strany si mohou sjednat výhradu vlastnického práva. Tuto odkládací podmínku lze vázat jen na tu část ujednání ve smlouvě, která se týká převodu obchodního podílu

z převodce na nabyvatele, nikoliv na celou smlouvu.

Ujednají-li si smluvní strany předkupní právo k obchodnímu podílu a oprávněný tohoto práva využije, bude muset dostát podmínkám převodu obchodního podílu

stanoveným v § 115 ObchZ. Jestliže například v době mezi prodejem obchodního podílu a

uplatněním předkupního práva dojde ke změně společenské smlouvy, která zakáže převod

obchodního podílu na třetí osobu a oprávněný bude třetí osobou (nebude majitelem obchodního podílu ve společnosti), nebude moci úspěšně uplatnit své předkupní právo.

Porušení předkupního práva k obchodnímu podílu sjednaného ve smlouvě o převodu obchodního podílu má jiné následky nežli porušení předkupního práva zakotveného ve

společenské smlouvě.

Obchodní podíl může náležet do společného jmění manželů. V takovém případě rozlišujeme hledisko společenstevní a hledisko majetkové. Ze společenstevního hlediska

může být společníkem pouze jeden z manželů, který je oprávněn vykonávat práva a povinnosti spojené s obchodním podílem. Z hlediska majetkového obchodní podíl náleží

Bez názvu

oběma manželům, tedy smlouvu o převodu obchodního podílu může uzavřít kterýkoliv z manželů se souhlasem druhého manžela. Jestliže druhý manžel nedá souhlas k převodu či nebude vůbec obeznámen s převodem obchodního podílu, bude přesto smlouva platná. Druhý manžel se může dovolat, právním úkonem adresovaným druhé straně smlouvy nebo

podáním žaloby na určení neplatnosti této smlouvy, relativní neplatnosti smlouvy ve čtyřleté promlčecí době.

Smlouva se stane platnou a účinnou, jestliže jsou splněny předpoklady a podmínky stanovené zákonem, společenskou smlouvou a dohodou účastníků.

Ve vztahu ke společnosti se smlouva stává účinnou, jestliže je společnosti doručena

účinná smlouva. Teprve následkem toho dochází ke změně ve složení společníků společnosti.

Od smlouvy o převodu obchodního podílu lze odstoupit za podmínek ujednaných ve smlouvě, za podmínek stanovených v § 345 a násl. ObchZ a také vyplývá-li to z jiného

právního předpisu.

Nejvyšší soud ČR z principu loajality dovodil, že smlouva o převodu obchodního podílu bude soudem prohlášena za neplatnou, jestliže se prokáže, že převod byl učiněn

s nekálým úmyslem vyhnout se povinností stanoveným zákonem.

Rejstříkový soud nezapiše změnu ve společnicích, jestliže by byl překročen zákonný limit v počtu společníků. Pokud přesto dojde k zápisu nového společníka ve

společnosti, bude potom na soudu, aby v nalézacím řízení posoudil, zda jde o kvalifikovaný rozpor, a na základě toho smlouvu o převodu obchodního podílu prohlásil za

neplatnou.

Pokud je obchodní podíl v majetku více osob, vykonávají spolumajitelé svá práva prostřednictvím společného zástupce. Obchodní zákoník neupravuje vztahy mezi spolumajiteli obchodního podílu, ale odkazuje na přiměřené použití ustanovení občanského

zákoníku o spoluvlastnictví. Je-li některý ze spolumajitelů přehlasován

ostatními

spolumajiteli v rámci rozhodování o prodeji obchodního podílu, může se obrátit

na soud,

aby změnil dohodu o prodeji obchodního podílu, což by mohlo mít i za následek neplatnost

smlouvy o prodeji obchodního podílu.

Za situace, kdy se jeden ze spolumajitelů společného obchodního podílu rozhodne zbavit svého podílu, přiznává občanský zákoník ostatním spolumajitelům předkupní právo.

Smlouva o převodu podílu na společném obchodním podílu bude nepojmenovanou smlouvou, která se bude řídit ustanovením § 115 ObchZ. Jestliže spolumajitelé nevyužijí

svého předkupního práva a společenská smlouva zakazuje převod na třetí osobu, resp.

mlčí, dostává se spolumajitel do určitého uvěznění ve společnosti. Jedním z východisek je

prodej podílu jinému společníkovi. Ten ale touto koupí ztrácí své výlučné

postavení, jeho

původně výlučný obchodní podíl se v rámci zachování principu jednoty obchodního podílu

spojí se společným obchodním podílem, a on se tak stává spolumajitelem, který bude při

nakládání s takto nově vytvořeným společným obchodním podílem omezen ostatními spolumajiteli. Tento stav není příliš atraktivní, proto se domnívám, že koupě

jiným

společníkem nebude v praxi velmi častá. Druhým východiskem, které se

spolumajiteli

nabízí, je domáhat se u soudu zrušení spolumajitelství a provedení vypořádání.

Soud by

měl respektovat ustanovení § 105 odst. 3, § 109 odst. 1 a § 117 ObchZ (s výjimkou

odstavce 1) a na základě toho teprve společný obchodní podíl rozdělit nebo jej

Bez názvu

přikázat některému ze spolumajitelů. Neměl by však přistoupit k jeho prodeji. Rozhodne-li se výlučný majitel obchodního podílu převést podíl na obchodním podílu a stát se tak spolumajitelem, učiní to na základě nepojmenované smlouvy, na kterou se přiměřeně použije § 115 ObchZ.

Pokud se výlučný majitel rozhodne rozdělit obchodní podíl a část obchodního podílu převést na jinou osobu a dosud nesplatil peněžitý vklad, je nutné, aby si převodce a nabyvatel ve smlouvě ujednaly, jaká část nesplaceného vkladu přísluší na převáděnou část.

To z toho důvodu, že obchodní zákoník v této otázce mlčí. Zajímavým jevem je převod mezi manžely, převádí-li se obchodní podíl náležející do SJM. Ze společenstevního hlediska dojde ke změně v osobě společníka. Ale z majetkového hlediska k žádnému převodu nedojde, obchodní podíl bude nadále náležet do SJM. Druhý manžel se bude při převodu obchodního podílu považovat za třetí osobu, proto se bude postupovat podle § 115 odst. 2 ObchZ.

V případě převodu uvolněného obchodního podílu na straně převodce bude sama společnost. valná hromada určuje nabyvatele obchodního podílu, bezúplatnost či úplatnost převodu, převod celého obchodního podílu nebo pouze části, a další podmínky převodu.

Valná hromada není omezena společenskou smlouvou ohledně zákazu převodu na jiného společníka nebo na třetí osobu. Společníci se mohou na valné hromadě usnést na tom, že cena obchodního podílu bude stanovena na základě znaleckého posudku. Pokud bude odsouhlasen převod na některou z vyjmenovaných osob v § 196a odst. 3 ObchZ, bude znalecký posudek nezbytností a kupní cena bude stanovena na jeho základě. Nelze vyloučit, že na valné hromadě si majoritní společník prosadí převod uvolněného obchodního podílu na vlastní osobu. Je otázkou, zda soud na základě konkrétní situace prohlásí usnesení valné hromady za neplatné z důvodu § 56a ObchZ nebo smlouvu o převodu obchodního podílu za neplatnou pro rozpor s § 178 odst. 13 ObchZ.

Smlouva o převodu uvolněného obchodního podílu nabývá účinnosti ve stejném okamžiku jak mezi stranami, tak ve vztahu ke společnosti.

K převodu obchodního podílu a tedy k uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu může dojít také v případě, že dlužník nesplní svůj závazek, který je zajištěn zástavním právem k obchodnímu podílu, včas a řádně. Smlouva bude obsahovat, vedle podstatných částí, také ustanovení o tom, že se obchodní podíl převádí na úhradu dluhu, výše dluhu a jeho důvod. Kupní cena se stanoví posudkem znalce. Valná hromada nedává souhlas k tomuto převodu.

Obecně by se mělo právo vyznačovat svou jednoduchostí a srozumitelností. Právní úprava převodu obchodního podílu je sice jednoduchá, obsažená v jednom paragrafu, ponechávající na společnicích, jaké podmínky si pro převod sjednají. Svou jednoduchostí, resp. strohostí, však obchodní zákoník vytváří mnoho otázek, na které musí odpovídat soudní judikatura. Proto se domnívám, že zákonodárce by měl vzhledem k četnosti výskytu této formy společnosti a s ohledem na právní jistotu při nakládání s obchodním podílem více upřesnit „pravidla hry“, popř. jako minimální řešení by měl v obchodním zákoníku zakotvit shodné ustanovení, jaké je v zákoně o cenných papírech, a to: „Na obchodní podíl se vztahují ustanovení o věcech movitých, nestanoví-li tento nebo zvláštní právní předpis

Bez názvu

jinak.“ Zároveň by měl ošetřit ochranu společnosti a společníků tím, že zakotví v právní úpravě ustanovení o nemožnosti nabytí obchodního podílu od nemajitele, čímž tedy zachová osobní prvek společnosti s ručením omezeným. Jsem přesvědčena, že toto řešení uleví i soudům, neboť odpadnou nejasnosti ohledně toho, zda lze dané ustanovení zákona na obchodní podíl aplikovat či nikoliv.